

kenyerüket, addig a zenészi pályán levőket illetőleg igen kedvezőtlen tapasztalatokat szereztek külföldön is. Mert e téren még a legtehetségesebb és legképzettebb vakok sem tudnak a látókkal versenyezni. A nagy közönség ugyanis csak nehezen leküzdhető tartózkodással viseltetik a vak zenetanító, a vak hangversenyző és a vak orgonász iránt. Legtöbbször zenélő-koldusokat látnak a vakokban, a kiknél a zene csak ürügy a koldulhatásra. Tagadhatatlan tény, hogy még jelesebb vak zenészek közül is sokan, a kik mint zenetanítók (házitanítók) akarták kényerüket megkeresni, keserűen csalódtak reményeikben és végre is elzüllöttek.

Ezért Németországban, Dániában, továbbá, mint *Nädler* szentpétervári igazgatótól értesültem, Oroszországban is leszámoltak a zenével, és mint keresetágot jóformán egészen kiküszöbölték.

A budapesti országos intézet eddig még csak kísérletet sem tett arra, hogy az iparos növendékeknek munkát biztosítson. Legfeljebb néhány frttal segít egyes kilépett növendékeket.

Ha tehát e hazánkban fennálló egyetlen intézet valóban meg akarja oldani feladatát, mielőbb foglalkoztató-intézettel kell kibővíteni, hogy ott ne csak az intézet serdültebb növendékei, hanem a későbbben megvakultak is megkereshessék kényerüket, hogy ne legyenek kénytelenek koldulni, a mi sokkal nagyobb szerencsétlenség, mint a vakság.

ROBOZ JÓZSEF.

A FRANCZIA NYELV TANÍTÁSÁNAK MEGKEZDÉSE.

I.

Minden kezdet nehéz!

Különösen igaz ez a mondás, ha új tantárgy tanításáról van szó. A tanulók az ismeretek új országában idegenül érzik magukat s mégis ennek daczára vagy jobban mondva, ép ezért, nekünk, tanároknak, azon kell lennünk, hogy tanítványainkban érdeklődés támadjon az új tantárgy iránt; hiszen minden tanító jól tudja, a tanulók érdeklődése milyen fontos tényezője annak, hogy munkáját siker koronázza.

A mi a francia nyelvet illeti, az kivételes jó helyzetben van: a tanulók érdeklődéssel telten fognak a tanulásához. Hallották mindenfelé, hogy a társadalom felfogása szerint a francia nyelv tudása a magasabb műveltség egyik kelléke. Nos, minden tanuló meg akarná ezt a kelléket szerezni. Csakhogy érdeklődésöknek ez lévén a forrása, ez könnyen el is apad.

Ha tehát a francia nyelv tanárai kizárólag arra az érdeklődésre építenének, melyet tanítványaik eleve tanúsítanak e tantárgy iránt s

ezen érdeklődés fentartását külön feladatuknak nem tekintenék, akkor nemsokára a tanítás megkezdése után azon vennék észre magukat, hogy az az érdeklődés, mely az első tanórákban oly erősen lángolt, a tanulók nagy részénél már kialudt. 11—12 éves gyermekek akaratereje rendszerint sokkal kisebb, mintsem hogy megmaradna bennök az e fajta érdeklődés még akkor is, ha a tanár részéről kellő gondozásban nem részesül.

Ép azért azt tartom, örvendjenek ugyan azok, kik a francia nyelvet tanítják, hogy a családi kör, a nagy közönség felfogása támogatja őket és felkölti a tanulóiban e nyelv iránt az előleges érdeklődést; de ne ériék be ezzel, hanem rendezzék úgy be a tanítást, hogy alkalmas legyen a tanulók érdeklődését ébren is tartani. Hatványozott mértékben kell erre a tanítás megkezdésekor ügyelni, mert később már könnyebben érhető ez el. Később, mikor a tanulók már elsajátították az elemeket, biztosabban mozognak az új talajon; már megszerzett ismereteik segítségével folyton növekedő arányban szereznek új ismereteket s az ekképen fokozódó eredmény folytán a tanulók érdeklődése magából a tantárgyból és nem holmi külső okból szerzi az erejét: ép azért állandóvá is válik.

Mielőtt azonban fejtegetem, hogy az imént elmondottakat szem előtt tartva, miképen vélem a francia nyelv tanításának megkezdését berendezendőnek, megelőzőleg röviden birálat tárgyává akarom tenni a tankönyvekben és az Utasításokban előforduló eljárás módokat.

II.

A francia nyelv tanok a tanítás megkezdésének mikéntjére nézve a következő három csoportba oszthatók.

Az egyik csoportbeliek a kiejtés vagy helyesírás módszeres tanításával kezdődnek. Egyúttal tekintettel vannak a nyelvoktatás egyéb feladataira is, de a szavak, melyekből kiindulnak, egyedül a főszempontnak megfelelőleg: a begyakorlandó hang illetőleg betű kedvéért vannak összehordva. Ennek a hátránya az, hogy ilyen, értelmi kapcsol nélkülöző szavak emlékezetbe vésése nehéz; továbbá nem az érdeklő első sorban a tanulókat, hogy milyen hangok vannak a francziában és hogyan és hányféleképen írják azokat. E csoportba tartozó nyelvtanok közt vannak olyanok is, melyekben az 1. lecke legelején az *abc* található a betűk francia elnevezésével együtt. Mintha a tanulónak mindenekelőtt azt kellene tudnia, hogy a *h-t as*-nak, az *y-t igrek*-nek, a *g-t zsé*-nek stb. nevezi a francia. A tanulónak ebből mi haszna sincs, sőt kezdőnek határozottan káros. Zavarólag hat rá, mert ámbár pl. a *c*-nek neve *szé*, mégis gyakran *k*-nak is ejtik.

Egy másik csoportba sorolhatók azok a tankönyvek, melyek elején rendszeres hangtan található. Egyes, e csoportba tartozó könyvek, semmi nemű utasítást nem adnak e fejezet miként való tárgyalására: nem tudni tehát, hogy szerzőik hogy akarják azt taníttatni. Csak nem úgy, hogy a tanítás a hangtan rendszeres tárgyalásával kezdődjék, hogy a tanár heteken át nyaggassa tanítványait avval: az *au*-t a francia *o*-nak vagy *ɔ*-nak ejti, az *eu*-t *ø*-nek stb.* No, ez szép mulatság lehet mind tanárra, mind tanulóra nézve egyaránt.

A nálunk legelterjedtebb módszeres francia nyelvtan ad ugyan utasítást; tudniillik azt, hogy a hangtant nem egy folytában kell átvenni, hanem részletenként, a mint az alkalom és szükséglet ráutal. Csakhogy ennyi utasítás nem elegendő, hanem a szerzőnek meg kellett volna jelölni ennek útját-módját, könyve módszeres menetében a hangtan megtanítására tekintettel kellett volna lennie. Így azonban nem lévén a kiejtés és helyesírás módszeres elsajátítására semmi tekintettel, könyvében az idetartozó tünemények minden tervszerűség nélkül lépnek fel.

Nagyon jó, ha a tanuló a hangtan alapvető elemeit, az általános érvényű főszabályokat korán tanulja meg, mert ez nagy segítségére van. Csak képzeljük el annak a tanulónak helyzetét, ki hangtani ismeretek nélkül kénytelen francia szöveget olvasni. Bizony nehéz dolga van, mikor a betűk egy jó részét a megszokott módtól eltérőleg kell olvasnia. Ilyenkor arra van utalva, hogy a tanár előolvasását gépiesen utánozza: az ilyen olvasás szerfölött ingatag alapon nyugszik.

Ez a tapasztalat bírhatott egyes tanférfiakat arra, hogy a kezdő tanítás számára fonetikus átírási szöveget ajánljanak. Ennek meg az a hátránya, hogy az átírás vagy nem tökéletes — ha az anyanyelv betűivel történik, — s akkor a tanuló nem tanulja meg az épen jellemzetes francia hangokat, tehát a fődolgot és ezenfelül még rossz kiejtéshez is szokik; vagy pedig ha pontos az átírás, akkor új, a magyar *abc*-ben elő nem forduló betűket kell a transcriptióba behozni s azok olvasására külön oktatni a tanulókat. Mire való ez a kerülő, ha van egyenes út, mely könnyebben visz célhoz?

Ez az kifogás, mely a harmadik csoportbeli könyvek ellen emelhető, melyek u. i. a hangtani szabályok módszeres begyakorlására ügyet sem vetnek, ilyen szabályokat nem is közölnék, hanem imitativ módon akarják a kiejtést és helyesírást megtaníttatni.

A reáliskolai tantervhez kiadott Utasítások meg a következő eljárást ajánlják (53. lapon): «A tanár mindenek előtt elsorolja és felírja azon hangzókat és mássalhangzókat, melyek a francziában a magyarral

* Phonetikus jelzéseimnél P. Passy jegyeit használom. (Paul Passy «Les Sons du Français.» III. kiadás.)

megegyeznek, azután pedig azokat, melyeknek kiejtése eltérő. Különös figyelmet követelnek a hangzók közül az *a*, a zárt és nyílt *e*, *o*, *eu* és az orrhangzók kiejtése. A mássalhangzók közül: a *c*, *g*, *j*, a lágyult *l*, az *s*, *x*, *z* s a kettős mássalhangzók». S erre az Utasítások minden *átmenet nélkül* így folytatják: «A mint a tanár a szót kimondja, egyuttal a helyes hangsúlyozásra is szoktatja a tanulót. Legczélszerűbb a tanításnál oly szóból indulni ki, melyeket a tanulók a mindennapi életből már ismernek: *bal*, *mode*, *journal*, *courage*, *meuble*, *manœuvre*, *champagne*, *abonnement*, *pardon*, *avancement*, *charge* stb.»

Nekem úgy tetszik, mintha az Utasítások itt oly két eljárást kapcsolnának össze, melyek egymást kizárják. Mert ha a tanár *mindenek előtt* felsorolja a hangzókat, akkor hangokból indul ki és nem szavakból. Ha pedig a mindennapi életből ismert szavakból *indul ki*, akkor meg nem teszi azt, hogy mindenekelett a hangokat felsorolja.*

Ez két különböző eljárás. Vizsgáljuk meg mindegyiket külön!

Hogy is alakul a tanítás az Utasítások első helyen ajánlotta módon? A tanár avval kezdi, hogy elsorolja azon hangzókat, melyek a francziában a magyarral megegyeznek. Ez merőben fölösleges, hiszen a tanuló tudja ezt már, ép azért untató reá nézve. A mi pedig azon hangzókat illeti, melyek kiejtése a magyartól eltérő, kérdem, mikor tanulja meg a tanuló könnyebben és biztosabban az új kiejtést, akkor-e, mikor hangokat gyakorlok vele, pl. az *o*, *ö*-t, vagy olyan szavakat, melyekben *e* hangok előfordulnak; így például az említett *o* hangot tartalmazó *corps*, az említett *ö*-t tartalmazó *front* szót. Szavak könnyebben taníthatók be és hangképek biztosabban vésődik az emlékezetbe, mint egyes hangoké.

A Utasítások második helyen ajánlotta mód: hogy a tanár ismert szavakból induljon ki, helyes pædagogiai elven alapszik. Azon az elven, hogy ismertből haladjunk az ismeretlen felé. De itt az a nehézség, hogy a mi magyar gyermekeink nem igen tanulnak meg francia szavakat a mindennapi életben, legalább helyesen ejtve — nem. Ha végig nézzük azokat a szavakat, melyeket az Utasítások példaképen említenek, alig fogunk köztük olyanokat találni, melyek ismerését a kis tanulók magukkal hoznák az iskolába. Főleg a *bal*, *pardon* szók olyanok, melyeket ismernek; csakhogy jobb ezeket nem is említeni a kezdők előtt, mivel a francia kiejtésök eltérő.

Mindezen vázolt eljárásoknál helyesebbnek tartom avval kezdeni a tanítást, a mi iránt a tanulók leginkább érdeklődnek, a mit első sorban

* Ez ellentét csak látszólagos. Az Utasítások felfogása az, hogy a tanár a betű kiejtését is a szavakból kiindulva tanítja, épen úgy, mint a hangsúlyozást.

vágynak a francziából megtanulni s ezt venni alapul a kezdő tanítás összes munkásságának.

III.

Ha felvetjük azt a kérdést: vajjon mi az, a mit a gyermekek mindenek előtt kívánnak megtanulni, akkor azt hiszem, nem tévedek, ha feleletül azt mondom, hogy a tanulók első sorban *a számnevek s a szemléletök körébe eső tárgyak neveire* kíváncsiak.

Ez pedig oly természetű anyag, mely a direct módszer segítségével, az anyanyelv közvetítése nélkül, tanítható. S ez nagy előny: direct módon, szemléleti úton tanult szavak erősebben vésődnek az emlékezetbe. Horatius szerint is

Segnius irritant animos demissa per aurem

Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus. (Ars poetica 180—1.)

Az anyanyelv kizárásának szintén nagy fontosságot tulajdonítok. A tanulók kizárólag franczia szavakat hallván és maguk is kizárólag ilyenekkel élven, e nyelvnek szóban való bírását elérhetőknek, sőt közellevőknek gondolják, a mi nagyon serkentőleg hat reájuk. A tanulók tudvalevőleg oly tanulmány iránt érdeklődnek, melynek hasznos voltát maguk is constatálják. Idegen nyelv tanulásánál ilyen haszonnak a beszélő képesség elsajátítását tekintik.

A direct módszernek az anyanyelv teljes kizárásával való alkalmazása esetén a gyermekek szemléleti köréből természetesen csak azok a tárgyak vonhatók bele a tanításba, melyek nekik bemutatathatók. Ilyenekül ajánlkoznak az iskolában: a tanterem és bútorai; tanszerek; testrészek; ruhadarabok. — E tárgykörök száma ugyan szaporítható, ha képeket veszünk segítségül. De nincs erre szükség a tanítás legkezdetén. A gyermek szereti a változatosságot. Ha tehát a kezdő tanítás nem akar unalmassá válni, akkor nagyon soká nem időzhetik ennél. Ép ez okból azt tartom, hogy az összes, in natura bemutatható tárgyak elnevezéseit se tanítsuk mindjárt a tanítás elején, hanem szorítkozzunk pl. a következőkre:

Az I. tárgykörből (tanterem és bútorai): classe, porte, fenêtre, mur, plafond, chaise, table, tiroir, tableau, banc, carte, lampe;

a II. tárgykörből (tanszerek): plume, crayon, livre, cahier, papier, papier brouillard;

a III. tárgykörből (testrészek): cheveu, front, oreille, yeux, nez, lèvres, cou, épaule, corps, main, doigt, genou, pied, jambe;

a IV. tárgykörből (ruhadarabok): chapeau, cravate, chemise, gilet, gant.

A számneveket illetőleg elegendő az első 4 tőszámnevet: un, une, deux, trois, quatre betanítani. Két okból nem tanácsolnám a számnevek

hosszabb sorát felvenni. Az első az, hogy *cinq*-től *dix*-ig kétféle kiejtésök van a számneveknek (a szerint a mint önállóan, illetőleg magánhangzóval kezdődő szó, vagy mássalhangzó előtt állanak), kezdetben pedig kerüljük, a mennyire lehet, a *complicatiót*. A másik ok meg az, hogy számjegyek hosszabb sorát egyhuzamban tanulni, nehéz és unalmas.

Ezen öt tárgykörből összesen 42 szót vettem fel, de kiválasztásuknál arra voltam tekintettel, hogy egyuttal a francia nyelvoktatás összes czéljait szolgálják, mely czélok az alsó fokon hatfélék. Ugyanis: 1. Szókincs szerzése; 2. helyes kiejtés elsajátítása; 3. olvasás megtanulása; 4. helyesírás; 5. beszédgyakorlat; 6. nyelvtan.

IV.

Lássuk most, hogy a kezdőtanítás *hat*féle feladata hogyan oldható meg a felsorolt 42 szó segítségével.

1—3. *Szókincs, kiejtés és beszédgyakorlat.*

Mindjárt az első szó is párbeszéd segítségével sajátítható el a tanulókkal. A tanár rámutat egy tárgyra, pl. az asztalra s azt mondja néhányszor: *c'est la table*. A tanulókkal való ismételtetés erre: *qu'est-ce que cela* = mi ez? kérdés segítségével eszközölhető. — E kérdést első ízben ismétlőhöz vagy olyan tanulóhoz intézzük, ki hazulról hozott francia ismereteket. A kérdezett tanuló azt feleli, a mit a tanártól hallott: *c'est la table*. Néhány szónak ilyenén módon való betanítása után a tanulók mind önmaguktól rájönnek, hogy *qu'est-ce que cela* = mi ez és *c'est* = ez van.

Evvel megvan az eszköz: kérdés és felelet alakjában s az anyanyelv kizárásával szemléltethető tárgyak neveit betanítani. A tanítás élénkítésére nemsokára belevonhatók az efféle kifejezések: *montrez* = mutassa meg!; *ouvrez* = nyissa ki!; *fermez* = tegye be! (Továbbá a tanítás élénkítésére szolgál az is, ha tanulók maguk is intéznek ily kérdéseket, melyekre társaik felelnek.)

Igy eljárva, a tanítás nem válik egyhangúvá. A különbözőképen eszközölhető variálások egyuttal alkalmat nyújtanak a tanárnak többször, gyakran elmondani a francia szavakat és tegye is meg, hogy a tanulóknak alkalmuk legyen tőle a helyes kiejtést gyakran hallani. A tanulók meg ismételjék mindaddig, míg el nem sajátították mind a szavak francziás kiejtését, mind az értelmét. (Hogy a francia szavak jelentése erősen bevésszék a tanulók emlékezetébe, mutasson mind a tanár, mind a tanuló mindannyiszor az illető tárgyra, valahányszor a neve csak előfordul.)

A tanulók ekképen egyszerre *három*félét tanulnak: megtanulnak francia szavakat; gyakorolják magukat a kérdésfeltevésben s a felelet-

adásban és a hangok francziás kiejtésében. A mely tanuló az így összeállított szavak kiejtését megtanulta, az minden sajátos franczia hangot ki tud ejteni, mert e szavak magukban foglalják mindazokat a hangokat, a melyeknek kiejtése a magyartól eltérő, a mint az az alább közölt táblázatból kitűnik.

4—5. Helyesírás és olvasás.

Mikor a tanár látja, hogy a tanulók az idegen hangokat kielégítőleg ejtik, áttérhet a megtanult szavak leírására: a helyesírási szabályok megállapítása czéljából. Ennél segítségül veheti a Franciaország földrajzában tanult tulajdonneveket, sőt ha az összes tanulók e földrajzi nevek mindegyikének helyesírására pontosan emlékeznenek, akkor ezek alapján összeállíthatók volnának az orthographiai szabályok. De az nincs úgy. A tanulók e szavak egy részének helyesírását elfelejtették; egy részének írott képe meg hibásan maradt meg az emlékezetökben.

A mire azonban az osztály pontosan emlékezik, az igenis segítségül veendő s összeállítandók az ebből levonható helyesírási szabályok. Így pl. *Toulon*, *Rouen* alapján megállapíthatják a tanulók, hogy az *u* hangot *ou*-val írják a francziában stb. A földrajzi nevek alapján nyert helyesírási szabályok segítségével a megtanult szavak azon része írható le, melyekre e szabályok alkalmazhatók; a többi szavakat aztán a tanár mondja tollba betűnkint (nevezetesen a szavaknak nehezebb írású részét).

A szavak írásának kellő gyakorlása után következik az egyes betűknek a francziában divó olvasásának és viszont, a hangok franczia módon való leírásának megállapítása.

Minthogy a tanulók e szavak kiejtését még leírásuk előtt megtanulták, ép azért *önmaguk* meg tudják állapítani, hogy az egyes betűknek milyen hang felel meg a francziában. Hasonlóképen, minthogy a tanulók e szavak írását gyakorolták, semmi nehézséget nem okoz nekik megállapítani, hogy az egyes hangok jelzésére milyen betűk szolgálnak a franczia helyesírásban. A tanulók tehát önmaguk állíthatják össze a következő táblázatot:

Le banc, la lampe-ban előforduló	<i>a</i>	betűnek megfelel az	<i>ā</i>	hang
La main...	<i>ai</i>	«	«	<i>ē</i> «
Le front, le plafond ...	<i>o</i>	«	«	<i>ō</i> «
Un ...	<i>u</i>	«	«	<i>ū</i> «
Le chapeau, le papier, le cahier stb.	<i>a</i>	«	«	<i>a</i> «
Le crayon = crai-ion, la chaise	<i>ai</i>	«	«	<i>ε</i> «
Le tableau, le chapeau ...	<i>au</i>	«	«	<i>o</i> «
L' épaule...	<i>au</i>	«	«	<i>ɔ</i> «
Le cou, la carte, la classe...	<i>c</i>	«	«	<i>k</i> «
C'est...	<i>c</i>	«	«	<i>s</i> «
Le chapeau, le cheveu, la chaise	<i>ch</i>	«	«	<i>f</i> «

Le-ban előforduló	...	e	betűnek megfelel az e hang
Le nez	...	e	" " e "
La lèvre, la fenêtre	...	è, é	" " ε "
Le tableau, le chapeau	...	eau	" " o "
Le cheveu, deux	...	eu	" " Ø "
Le gant	...	g	" " g "
Le genou, le gilet	...	g	" " ʒ "
Le pied, le papier	...	i	" " j' "
Le papier brouillard, l'oreille	...	ill	" " fi "
La jambe	...	j	" " ʒ "
L'oreille	...	o	" " o "
Le corps	...	o	" " ɔ "
Le tiroir, le doigt, trois	...	oi	" " wa "
Le cou	...	ou	" " u "
Quatre	...	qu	" " k "
La chaise, la chemise, les oreilles,			
les yeux	...	s	" " z "
La classe	...	ss	" " s "
Le mur, la plume, une	...	u	" " y "
Le crayon, les yeux	...	y	" " i+i "
Le cahier	...	h	" " — "
La porte, la plume, la table	...	e	" " — "
Le pied, le plafond, le papier			
brouillard	...	d	" " — "
Le doigt, le front	...	t	" " — "
Le doigt	...	g	" " — "
Le corps, trois	...	s	" " — "
Deux	...	x	" " — "
Le nez	...	z	" " — "
Le corps	...	p	" " — "

E táblázatban földrajzi nevek azért nem szerepelnek, mert e tekintetben minden kezdő osztály más és más ismereteket tüntet fel. Tapasztalva ezt az ingadozást, a direct módon megtanulandó szavakat úgy válogattam össze, hogy mindazt tartalmazzák, a mi az olvasási és helyesírási szabályok megállapításához szükséges. Tudniillik a legfontosabb, általános érvényességű szabályokéhoz.

Azt hiszem, kezdetnek elég annyi szabály, a mennyit e táblázat magában foglal. (Magában foglalja, a mint látható, az orrhangokat és a többi sajátos francia hangokat; továbbá példákat a következő olvasási szabályokra: u betű, mikor orrhangon ejtendő, œ-nek hangzik; c, mély magánhangzó vagy mássalhangzó előtt k-nak, magas magánhangzók előtt s-nek ejtendő; g magas magánhangzó előtt ʒ-nek hangzik; i magán-

hangzó előtt *j*-nek ejtendő; *m* és *n* szó vagy szótag végén orrhang jelzésére szolgál; *s* két magánhangzó közt = *z*; *ss* = *s*; *a* szó végén előforduló *e*, *d*, *t*, *g*, *p*, *s*, *x*, *z* néma; *h* mindig néma: *les oreilles*, *les yeux* meg példák a «liaison» létezésére.)

Ennél több, unalmassá és szerfölött nehézze tenné a tanítás kezdetét. Ugyanez okból azt tartom, hogy még e táblázat se állíttassék össze egyszerre a tanulókkal, hanem részletenkint, hogy kellő idejük legyen e szabályokat alaposan megtanulni. De minden esetre a tanítás első heteiben végezzük ezt el; jót teszünk tanítványainkkal, kik ekképen szilárd alapot nyernek francia szöveg helyes és biztos olvashatására.

6. Nyelvtan.

Egy pár nyelvtani szabály is levonható ebből a szókincsből.

A tanulók tapasztalják, hogy vagy *le* vagy *la* áll a főnevek előtt; ebből megállapítható, hogy a határozott névelő kétféle; hogy kétféle neműek a főnevek. — Az itt szereplő nőnemű főnevek végén előforduló *e* a nőnemnek legáltalánosabb ismertető jelét nyújtja. — *Les yeux*, *les oreilles*-ből látható, hogy többes számban a határozott névelő: *les*. — *L'oreille*, *l'épaule* meg példák arra, hogy a névelő magánhangzóval kezdődő szó előtt elisiót szenved.

Pécs.

KÁLMÁN MIKSA.

NÉPISKOLÁINK AZ EZREDÉVI KIÁLLÍTÁSON.

Sokan emlékezhetnek még arra, mily szerény helyet foglalt el 1885-ben a népoktatás az akkori kiállításon. Egyetlen dísztelen pajtaszerű épületben volt egész közművelődésünk minden tényezője és maga a népoktatásügy egy pár fülkére szorult, azok nagyobb részét is a polgári iskolák és tanítóképző-intézetek növendékeinek ipari munkái töltötték be. Ma a közoktatási csarnokban, melynek területe közel két akkora, mint a régi közoktatásügyi csarnoké, s melyből a tudományos és közhasznú egyletek és társulatok mellőzvék, a népiskola a területnek egy negyedrészt foglalja el, de tulajdonkép itt csak kisebb része van az ide vonatkozó kiállításnak, mert külön épülete van az árvaházaknak, van külön mintaiskola s azonkívül legalább 30 pavillon tárgyai között van a népoktatásügy körébe vágó kiállítás, legtöbb a fővárosi pavillonban, gyermeknevelési csarnokban, mezőgazdasági csarnokban, sajtópavillonban s egyes ipar-vállalatok kiállításában, jeléül annak, hogy a népoktatás ügye nem hamupipóke többé, mint tizenegy évvel ezelőtt, a valóságnak megfelelően látszik, hanem szoros összeköttetésben áll közéletünk csaknem minden ágával. Ha valaki összeszámitaná, legalább 500 kiállító tárgyait sorolhatná a népoktatási csoportba, holott magában a közokta-